

ÂKİB VE ŞİİRLERİ

ÂKİB AND HIS POEMS

ПОЭЗИЯ АКИБА

Ahmet İÇLİ*

ÖZ

Yurtiçindeki ve yurtdışındaki kütüphanelerde Osmanlı döneminden kalma birçok yazma eser bulunmaktadır. Arap harfi ile yazılmış bu eserler arasında divanlar, mesneviler, bilimsel eserler ve daha birçok türün yanında mecmualar da bulunmaktadır. Her bir mecmua/eser, potansiyel olarak tarihe ışık tutacak küçük bir ayrıntıyı taşıyabilir. Özellikle de taşrada kalmış ya da büyük şairler arasında yer edinememiş şairlerin diğer kaynaklarda yer almayan şiirlerini, eserlerini ve hayatları hakkında bilgileri ihtiva edebilir.

Çalışmada hakkında tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmayan Âkib'in, Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser Kütüphanesi ASL 568 Mec. 26 numarada kayıtlı mecmuadan hareketle, şiirleri gün yüzüne çıkarılmaktadır.

Âkib'in asıl adı, doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. Fakat şairin 17. Yüzyıl şairlerinden Nâilî ve 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl başlarında yaşamış Âgâh'ın gazellerine yazmış olduğu iki tahmisten hareketle en erken 17. yüzyıl şairi olduğu kanaatine varılır. Mecmuada şiirleri bulunan şairlerin büyük oranda 17 ve 18. yüzyıl şairleri olduğu göz önüne alınırsa Âkib'in de en geç 18. yüzyıl şairi olduğu söylenebilir.

Mecmuada şaire ait ilk manzumede (tahmiste) Âkib'in Sükûtî-zâdelerden olduğu bilgisi vardır. Bahsi geçen Sükûtî'nin o dönemde yaşayan şair Fennî Sükûtî veya Kadılık görevlerinde bulunan Ömer Sükûtî ya da başka bir Sükûtî mi olduğuna dair elimizde net bir bilgi yoktur.

Şairin mahlası “عاقب” = Âkib/Âkib, Arapça bir kelime olan “عقب” kelimesinin ismi faili olup bir diğerinin arkasından gelen anlamındadır. Diğer peygamberlerden sonra gelmesi dolayısıyla Hz. Muhammed'e de sıfat olan kelime, bir görevde asil olan kişinin vekili, daha sonra en yetkili kişi anlamına da gelir.

Âkib'in Nâilî ve Âgâh gibi şairlere tahmisler yazması ve diğer gazellerindeki üslubundan hareketle Sebki Hindî üslubunu benimseyen bir şair olduğu söylenebilir. Akıcı bir üsluba ve rahat bir söyleyişe sahip şairin elimizde 23 gazeli 2 tahmisi 1 müseddesi 3 rubaisi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra

* Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. ahmeticli@ardahan.edu.tr
10.17498/kdeniz.372392

mecmuada Münacat-ı Âkib başlıklı 2 beyitlik bir nazmı ile Müfredât-ı Akib başlıklı 6 beyti daha vardır.

Makalede Âkib hakkında eldeki bilgiler ışığında kısaca bilgi verildikten sonra şairin mecmuada geçen şiirleri günümüz harflerine aktarılacaktır.

Anahtar kelimeler: Âkib, Sükûtî-zâde, Klasik Türk edebiyatı, şiir, mecmua.

Abstract

Many manuscripts written in Turkish with Arabic letters in the Ottoman period can be seen in different libraries of the world as well as in the Turkish libraries for the time being. The classification and presentation of these artifacts/magazines are among our important tasks. Because, each magazine definitely has a small detail that will offer an insight into the history. However, the magazines which contain poems belonging to some poets which we have not come across in biographical works and collections of bibliographies are important sources to shed light on the literature history.

There is no information on biographical sources and collections of bibliographies about Âkib, who is estimated to have lived in the late 17th and early 18th centuries. The only information belonging to the poet's existence is found in a magazine located in the Seyfettin Özege Manuscript Library of Erzurum Atatürk University.

The information that Âkib is one of Sükûtî-zâde family is seen in the first poem "tahmis", the act of adding three verses to the beginning of each couplet of a gazelle, belonging to the poet in the magazine mainly written in the talik calligraphy. There is no clear information as to whether the aforesaid Sükûtî is the poet Fennî Sükûtî who lived at that time, Ömer Sükûtî who was in charge as the Cadi, or another Sükûtî.

The date of birth and death of Âkib is also unknown, for which we do not know what the real name is, either. However, it is concluded that the poet is the poet of 17th century, at the earliest, based on the two tahmisses written in their gazelles by Nâîlî, one of the 17th century poets, and Âgâh, who lived in the late 17th and early 18th centuries. It is seen that the poets who have poetry in the magazine are mostly the 17th and 18th century poets. This gives us the clue that Âkib is an 18th century poet, at the latest.

The poet's pseudonym is "عاقب" = Âkîb/Âkib; it is the present participle of the Arabic word "عقب", which means the one who comes from behind another one. The word, which also became an adjective to Prophet Muhammad (peace be upon him) because he comes after the other prophets, also means the deputy of a person who is actually in charge of a mission and the one who is the next most authoritative person.

Based on the fact that Âkib wrote tahmisses to poets such as Nâîlî and Âgâh and with reference to his style in his other gazelles, it can be said that Âkib is a poet who adopts the Sebki Hindî style. We have 23 gazelles, 2 tahmisses and 1 museddes of the poet who has a fluent style and a relaxed way of saying. In addition to these, there are a few couplets belonging to the poet in the magazine.

In this work, Âkib's poems found in the magazine will be transferred to the letters of our day after briefly giving information about the poet in the light of the available information.

Keywords: Âkib, Sükûtî, classical Turkish literature, poetry, magazine.

Резюме

В настоящее время в различных библиотеках Турции и за ее пределами сохранились турецкие рукописи Османского периода на арабской графике. Наша задача заключается в том, чтобы дать больше информации и распределить эти публикации и произведения. Так как каждая публикация несомненно прольет особый свет в истории литературы. Однако антология и биография некоторых поэтов и их поэтических произведений мало известна или неизвестна, поэтому изучение данных источников открыло бы их значимость в истории литературы.

Не сохранились антология и биографические источники Акыба, поэта конца XVII века и начала XVIII века. О существовании поэта упоминается в отделе рукописей библиотеки Сейфеттина Озге Университета им. Ататюрка.

В большей части представлены материалы, написанные в стиле арабского письма (талики), принадлежащие перу поэта, которые содержат информацию об его отце Сюкути оглу. Данные о том, что упомянутый Сюкути является поэтом Фенни Сюкути, или исполняющий обязанности кади Омер Сюкути, или другой какой-либо Сюкути, не имеются.

Также не сохранились данные о настоящем имени поэта, даты жизни и смерти.

Однако в произведениях его современников поэтов Наили и Агаха, живших в XVII- начале XVIII века, наиболее раннее из двух стихотворений поэта датируется XVII столетием. Большая часть публикаций поэта приходится на XVII- начале XVIII вв.. О реальности Акыба свидетельствует то, что последняя публикация его была в XVIII веке.

Арабский псевдоним поэта “عاقب” =Акиб/Акыб, состоящий из одной арабской буквы “عقب”, имеет двойственное значение. Оно было связано с именем посланника пророка Мухаммеда, а позже приобрело смысл «одаренный, гениальный».

Его творчество, как и поэзия двух упомянутых выше поэтов, продолжало традиции Себхи Хинди. В нашем распоряжении имеются 23 газель, 2 стихотворения и одно шестишье мусаддас, написанные размерным, ровным слогом.

Кроме этого, анализируются несколько других стихотворений. В данном исследовании будут представлены сведения о жизни и творчестве Акыба, а также переводы его произведений на современный турецкий язык.

Ключевые слова: Акыб, Сюкути, классическая турецкая литература, стихотворение, публикация.

Giriş

Klâsik Türk edebiyatı edebî muhitinde yetişmiş şairlerden birisi de Âkib'dir. Tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda şairin varlığına ait herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Şair hakkında bilinenler, aşağıda tanıtılacak olan bir mecmuada geçen şiirleri eksenslidir.

Başta edebiyat ve dil olmak üzere, kültür tarihi, siyasî, toplumsal, ahlâkî ve birçok açıdan bilgi barındıran eserlerimiz arasında mecmualar önemli bir yer tutar. Eser, yazar/şair seçkileri ve derleme kitap özelliği gösteren mecmualarda¹ birçok şaire ait yeni manzumelere/şiirlere/eserlere, isimleri bilinip de eserlerine ulaşılmayan şairlere ve edebiyat tarihinde isimleri zikredilmeyen/görülmeven bazı şair/yazar isimlerine de ulaşılabilmektedir. Âkib'in şiirlerine ulaştığımız mecmuanın da birçok yeni bilgiye daha kapı aralayan bir eser olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda bahsi geçen mecmua hakkında kısa ve öz bilgiler sunulduktan sonra mecmuadaki bilgiler ışığında Âkib'in tanıtımı ve şiirlerinin yeni yazıya aktarımı yapılacaktır.

Mecmuanın Tanıtımı

Mecmua Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser Bölümü ASL 568 Mec. 26 numarada kayıtlıdır. Büyük oranda talik hat ile kaleme alınan mecmuanın kim tarafından yazıldığı net olarak belli değildir. Fakat mecmuanın 50. yaprağında “Tarih-i Züleyha Kerimemüz” başlıklı bir manzumenin mahlas beytindeki “Lebîb” ifadesinden hareketle mecmuanın, ya da en azından bir bölümünün Lebîb tarafından kaleme alındığı söylenebilir.

Mecmuanın hangi tarihte yazıldığı da bilinmemektedir. Birkaç farklı kalem ve yazının kullanıldığı mecmuada değişik dönemlerde yazılan şiir seçkileri de vardır. Daha geç dönemde ve farklı kalemlerle yazılan “Muhammed bin Ahmed bin Muhammed”in doğumuna düşülen tarihten (yk. 40a) anlaşıldığı kadarıyla mecmuanın Hicri 1177 yılının Şevval ayının 12'sinden (Miladî 14 Nisan 1764) önce yazıldığı söylenebilir. Mecmuada “Tarih-i Fatıma” başlıklı yazının (yk. 39b) sonunda yazılan tarih de H. 1163, M.1750 yılını vermektedir.

Mecmuanın tamamı 61 yaprak olup sadece 34 ve 38. yaprakları numaralandırılmıştır. Eserde Fuzûlî, Nâbî ve Hayretî'ye ait manzumeler bulunur. Bunların yanı sıra Cemî, Nebî, Mecnûnî, Âşık Ömer, Gevherî, Deryâ ve Halilî'ye ait şiirler de vardır. Eserin çalışmamız açısından önemi ise, Âkib isimli şairin tespiti ve şiir örneklerini barındırmasıdır.

¹ Mecmuaların tasnifi, içeriği ve önemi ayrıca çeşitli mecmuların tanıtımı gibi konularda bugüne kadar birçok ilmi çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bir kısmı kaynakçada gösterilmiştir.

Şair Âkib²

Âkib'in şiiirlerinden hareketle kendisinin en geç 18. yüzyıl şairlerinden birisi olduğu söylenebilir. Elimizdeki mecmuada Âkib'den -mensup olduğu aile ya da babası kastedilerek- "Sükûti-zâde" ifadesiyle söz edilir (yk. 0b). Kayıttaki Sükûti'nin o dönemlerde yaşayan şair Fennî Sükûti mi (Aksoyak 2015), kadılık yapan Ömer Sükûti (Özcan 1989: 38) ya da başka bir Sükûti olduğuna dair elimizde net bir bilgi bulunmamaktadır. Bahsi geçen Sükûti'nin Yûsuf Fennî Sükûti Efendi³ olduğu düşünüldüğünde şairin Mevlevî şairler çevresinde yetiştiği söylenebilir.

Fennî mahlaslı birçok şair bulunmakla birlikte bu yüzyılda yaşadığı düşünülen Yusuf Sükûti Fennî'nin tüm kaynaklarda geçen bir manzumesine ait beytin kendi mecmuasından alındığı belirtilmektedir:

Sadâ-yı ra 'd sanma yâd idüp zulm-i şehîdânı

Dögüp gögsin dem-â-dem nâle-i şeb-gîr ider gerdûn (Asım Tezkiresi s.

132)

Fennî'nin bu şiiirinin diğer beyitlerine de ulaşılmıştır (ASL 558 Mec. 16 yk. 60a). Buna göre manzume 12 beyitten müteşekkil bir gazeldir. Yukarıdaki alıntı ise manzumenin dördüncü beytidir.

Şairin mahlası "عاقب" = **Âkib/Âkib**, Arapça bir kelime olan "عقب" kelimesinin ismi faili olup "bir diğerinin arkasından gelen" anlamına gelmektedir. Diğer peygamberlerden sonra gelmesi dolayısıyla Hz. Muhammed'e de sıfat olan kelime, bir görevde asıl olan kişinin vekili, daha sonra en yetkili kişi anlamına da gelir.

Mahlası **Âkib/Âkib** olan şairin asıl adının yanı sıra doğum ve ölüm tarihleri de bilinmemektedir. Fakat onun Nâîli ve 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl başlarında yaşamış Âgâh'ın gazellerine yazmış olduğu iki tahmisten hareketle erken 17. yüzyıl şairi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte mecmuada şiiirleri bulunan şairlerin birçoğunun 17 ve 18. yüzyıl şairlerinden olması, Âkib'in de en geç 18. yüzyıl şairi olduğuna dair ipucu vermektedir.

Âkib'in Hint Üslubu'yla şiiirler kaleme alan ve bu tarzda şiiir yazan şairlere yazdığı tahmisler ve diğer gazellerindeki üslubundan hareketle Sebk-i Hindî'yi benimseyen bir şair olduğu söylenebilir.

Akıcı bir üsluba ve rahat bir söyleyişe sahip şairin mecmuda geçen şiiirlerine bakıldığında dil ve ifade açısından iyi bir şair olduğu söylenebilir. İncelediğimiz kadarıyla, şair hakkında edebiyat tarihi mahiyetindeki eserlerde bilgi olmaması onun hakkında değerlendirme yapmamızı güçleştirmektedir. Ancak şiiirlerinden hareketle öz olarak açıklamalarda bulunulabilir. Buna göre şair, diğer

² Şairin mahlası Âkib/Akib şeklinde okunabilir. Fakat metinde/şiiirlerde "Âkib" tercih edilmiştir.

³ Yusuf Fennî Sükûti hakkında geniş bilgi için kaynakçada verilmiş olan biyografik (Tuhfe-i Naili s. 786; Asım Tezkiresi. 132; Safayı Tezkiresi s. 450; Vakayü'l-Fuzala s. 220, 280, 292.; Nuhbetül Asar s. 327; Mevlevî Şairler s.428-429, Semahane-i Edeb gibi) eserlere bakılabilir. Bahsi geçen şairin başka bir Sükûti olabileceği düşünüldüğünde de yine kaynakçada tam künyeleri verilen (Keşfü'z-Zünûn C.1. s. 393; Şakayık'un-Numaniye ve Zeyleri C.3, s. 38; Esmau'l-Müellifin C1. s. 788, C2. 302 gibi) eserlere bakılabilir.

klasik Türk şairleri gibi, kendi bahtının karalığından ve talihinden şikâyet etmektedir. Bununla birlikte Nedim’i andıran şiirleri de görülmektedir. Şiirlerini Nedim tarzı veya Şûhâne gazel olarak da niteleyebiliriz.

Âkib’in Şiirleri

Şairin elimizde 23 gazeli, 2 tahmisi, 1 müseddesi, 3 rubaisi ile “Münâcât-ı Âkib” başlıklı iki beyitlik bir nazmı ve “Müfredât-ı Âkib/Âkib” başlıklı beşi müfred biri de matla olmak üzere 6 beyti bulunmaktadır.

Mecmuada geçen şiirlerin bazılarında hece vezni kullanmış olabilir. Çünkü hece sayıları eşit olmakla birlikte vezne/kalıba uymayan bazı dizelerine de rastlamaktayız. Ayrıca bazı şiirlerde kalıba uymayan kullanımlar da söz konusudur. Bu gibi durumlar ilgili şiirin geçtiği yerde dipnotlarda belirtilmiştir.

Âkib/Âkib’in mecmuadaki şiirlerinin bazılarında tarafımızdan küçük eklemeler ve kelime yeri değişiklikleri yapılmıştır. Tamir mahiyetindeki bu düzenlemeler dipnotta belirtilmiş olup yapılan eklemeler parantez içinde gösterilmiştir. Ayrıca okumasında zorluk çekilen veya anlamlandırılmayan kısımlar da boş bırakılmıştır. Bu bölümlerin metni ekte verilmiştir.

Yeni yazıya aktarılan şiirler, mecmuadaki sıraya göre verilmiştir. Başlıklarda parantez içinde şiirin geçtiği yaprak da belirtilmiştir.

Tahmis – 1 (Yk. 0b-1a)

Ġazel-i Āġāh Tahmīs-i Sūkūtī-zāde

Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün

Çeşm-i cellâdı ne hūnhār idüġin ben bilürem

O hilâl-ebürü sitemkār idüġin ben bilürem

O gözi kıanlı ne mekkār idüġin ben bilürem

Çeşm-i mestüñ ne şiyehkār idüġin ben bilürem

Çekmişem derdini bīmār idüġin ben bilürem

Harem-i vuşlata girmiş yine aġyār-ı le’im

İ’tibār itme şakın anlara olma teslīm

Dilberānuñ haberin virdi baña bād-ı nesīm

Bir birinden sebak-ı cevri iderler ta’līm

Hūbların cümle cefākār idüġin ben bilürem

Katı bālā-rev olan taḃ‘umı pest eylemişem

Meclis-i meyde nice sāġarı dest eylemişem

O şehi nāz ile ben bāde-perest eylemişem

Ben de çok sāġar-ı peymāne şikest eylemişem

Mest-i nahvet ne dil-āzār idüġin ben bilürem

Şeb-i miḥnet-zede aḥvālını bīmār añlar

Lezzet-i dilberi hem ‘āşık-ı dīdār añlar

Dām-ı ‘aşkuñ sitemüñ şayd-ı cefākār añlar

Cevr-i şayyādı yine murġ-ı giriftār añlar

O cefā-cü ne sitemkār idüġin ben bilürem

‘Āķibā şanma ki ‘ömrün senün āzāde giçer
Eylemez nīm-nigeh bülbüle gül sāde giçer
Jāleveş eşk-i terüm gönçeye dil-dāde giçer
Gerçi şebnem gibi her gül-ruħa üftāde giçer
Kime Āgāh giriftār idügin ben bilürem⁴

Tahmis – 2 (Yk. 1a-1b)

Ġazel-i Nā’ilī Tahmīs-i Āķib⁵

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün
Teşrīfine bilsek o mehün fırsat olur mı
Yoksa reh-i vuşlatda ‘aceb ‘illet olur mı
Ol şūh-ı cihān ile yine ülfet olur mı
Ol māhla yā Rab bu gece şohbet olur mı
Ol şūh-i⁶ cihān-tābile germiyyet olur mı

Dil şād ola mı himmet-i luţf-ı keremünle
Āyā bize de ruḥşat olur mı nāzaruñla
Luţfuñ ola mı cām-ı mey-i la’l-i lebüñle
Feyz-i eşer-i cāzibe-i mihr-i ruḥuñla⁷
Çeşm-i dil ü cān bir nigeh-i ḥasret olur mı

Zānū-zedeyem varamam ol yāre de bilmem
Ruḥsārına bu keşret-i nezzāre de bilmem
Şordum leb-i dildāre didi ara da bilmem
Āyāndur ol ‘illet-i mehpāre de bilmem
Bir nīm-nigehle⁸ hevese ruḥşat olur mı

Ölsek o şehi nāzile bir buse de görsek
Luţf itse elinden yine bir kase de görsek
Bir kez felegün devri yine dönse de görsek
Baḥt-ı şiyehün kārı tamām olsa da görsek
Kām-i⁹ dil-i nā-kāma da bir himmet olur mı

Beñzer mi bu meclis yine nev-rüz ile ‘iyde
‘Āķib yine dil murğını gel itme perīde
Bir özge ḥalāvet görinür muṭrib-i neyde

⁴ Āgāh’ın gazeli için bkz. Şerife Akpınar s. 444

⁵ Naili’nin gazeli için bkz. Halūk İpekten, Naili Divanı, s. 319

⁶ şūh-ı: şem’-i. Naili Divanı, 319

⁷ ruḥuñla: ruḥuyla. Naili Divanı, s. 319

⁸ nīm nigehle: nīm nigāh-ı. Naili Divanı s. 319

⁹ **Kāmı: kām-ı. Naili Divanı s. 319**

*Yār olmayıcağ Nā`ilīyā meclis-i meyde
Esbāb-ı ıarab bā`iṣ-i cem`iyyet olur mı*

Müseddes (Yk. 2a-2b)

Müseddes-i `Aķıb

*Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilātün Fe`ilün
Âşık olmaz güle de bülbül-i şeydā böyle
Gülşen içre dağı olmaz gül-i ra`nā böyle
Açma kākül-girihün gelmeye sevdā böyle
Olamaz hüs-nile kimse saña hem-tā böyle
Olmaz olmaz güzelüm şüh-ı dil-ārā böyle
Baña nāz eyle didüm dimedüm ammā böyle*

*Kerem it luṭfile gel itme şaķın cevr-i dırāz
Şabr ider cevrüñe ammā açamaz kimse rāz
Âşıka eylese ma`şūk ne kadar nāz u niyāz
Kadrini arturur āhir olur elbet mümtāz
Olmaz olmaz güzelüm şüh-ı dil-ārā böyle
Baña nāz eyle didüm dimedüm ammā böyle*

*Nazaruñ cevher-i yek-tāya da şarrāf olsun
Âşıkuñ kadrini bil sende de inşāf olsun
Kerem it böyle niyāzı koma itlāf olsun
Kīne(y)i def`idegör sīne(y)i ko şāf olsun
Olmaz olmaz güzelüm şüh-ı dil-ārā böyle
Baña nāz eyle didüm dimedüm ammā böyle*

*Yeter ey şüh esīr-i ğam-ı hicrān oldum
Sitem-i cevr-i elemden kaṭı giryān oldum
Zār-ı miḥnetle o ğam-ḥāneye mihmān oldum
Nazar-ı luṭfla baķ yoksa perīşān oldum
Olmaz olmaz güzelüm şüh-ı dil-ārā böyle
Baña nāz eyle didüm dimedüm ammā böyle*

*Yaķaram sīneme bir dāğ-ı ğam-efrüz şehā
Sönmeye ḥaşre dek āhir vire her demde ziyā
Rüy-ı dil görmese de itmez elinden şekvā
Dil-i `Aķıb sitem-i cevre neden oldı sezā
Olmaz olmaz güzelüm şüh-ı dil-ārā böyle
Baña nāz eyle didüm dimedüm ammā böyle*

Gazel 1 (Yk. 3a ve 40a)¹⁰

Mef'ülü Mefā'ilüñ Fe'ülün
Çeşmümden o şeb ki hāb gitdi
Şem'-i elemümde tāb gitdi

Gün batı(y)ı varmaduñ vişāle
Germiyet-i āfītāb gitdi

Ref' itdi şabā o zülf-i yāri
Gördüm yüzünü hicāb gitdi

Meclisde o şūh-ı nāzenīnüm
Mest oldu dili harāb gitdi¹¹

Eglendi o şūh-ı şehriyārum
Sūz oldu dili kebāb gitdi

Çok cevr (ü) cefāñı çekdi 'Āķib
Gör degmedi pür-ıztırāb gitdi

Gazel 2 (Yk. 3a)

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
Zülf-i 'abīre karşı şabā meşrebümcedür
Şāñı 'Acemde būyı vefā meşrebümcedür

Dünyā-yı dūn pāyına gel olma çehre-sāy
Kimde olursa şab'a ğinā meşrebümcedür

İtmez nigāh o şūh çin-i cebīn ider
Ol rüy-ı ħande ħüsn-i edā meşrebümcedür

Dil ħāke düşdi aşlı nedür āb u tābile
Āteş de olsa bād-ı hevā meşrebümcedür

Yokdur niyāza ruşşatum ol şūħa 'arz idem
'Āķib olursa luţfa sezā meşrebümcedür

¹⁰ Gazel iki farklı sayfada yazılmıştır.

¹¹ Yk. 40a'da 4 ve 5. Beyitlerin yeri değişiktir.

Gazel 3 (Yk. 3b)

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
 Dil beste olur zülfine tār-ı nıgehümden
 Güyâ olamam bir dağı şermi elemümden

Aksi düşdi āyine-i çeşmüme yārūñ
 Biz el yuduğ āhir o sirişk-i nazarumdan

Hicrān ğamınuñ cür'asınuñ telhini tağdum
 Gitmez eşeri haşre dek aħir dehenümden

Menhūs olalı aħterümüz cevri-felekden
 Bī-āb görünür baħr-ı sefid baħt-ı kemümden

'**Āķib** nice ağlamasun tār-ı şeb içre
 Bir gün mi görür āh-ı siyekār-ı ğamumdan

Gazel 4 (Yk. 3b)

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
 O deñlü sa'y iderdüm yāre bir dem intisāb olmaz
 Anuñçün aħter-i baħtum qarīn-i māh-tāb olmaz

Ne var ol bāde-i gül-fāma eger ih̄tilāť itsem
 O şūħ-ı meh-cebīn ile arada hīç cenāb olmaz

Eger 'uşşāķa cevri itmek ezelden resm-āyındür
 Olur geh rāz u istiġnā velī böyle 'itāb olmaz

Şebüm tār olduġından ziyā virmez o meh-rüyum
 Ğamum bezminde şad meş'al yaķarsam şu'le-tāb olmaz

Şarāb-ı hoş-güvāruñ teşnesinden cān atar '**Āķib**
 Yeter bir kerre ey sākī bu deñlü hīç şarāb olmaz

Gazel 5 (Yk. 4a)

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
 Di-şeb tār içre kaldum yakmadum āħir çerāġından
 Yaķardum sevdüġüm bulsam fetile penbe dāġından

Bu cismüm dāġımı görseñ o deñlü şu'le-tāb olmuş
 Ziyā virmez baña şimdengerü yaksam o yaġından

Harām olsun içersem bāde-i gül-fāmı bir kerre
 Gel ey sākī biz el çekdük senüñ şimdi ayaġından

İçildi bâde-i gam pây-ı tevbe hep şikest oldı
Halâş olduḡ yine o şaḡne-i şabruñ yasağından

Felek meh-pâresidür hâleveş sen de der-âgüş it
O tıfl-ı nâzenini gel düşürme sen kucağından

Esir-i güşe-i miḡnetde zâr olduñ yeter ‘**Āķib**
Çıkar sevdâ-yı ‘aşkuñ penbesin sen de kulağından

Gazel 6 (Yk. 4a)

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün
Reh-i ‘aşkuñda ḡavfum düşmeye bu ḡâr-ı müjgānum
Doḡunup pây-ı yâre olmaya rencide sultānum

Revâ mı dest-būsuñ ḡasretiyle eyleyem girye
Efendüm nev-nihālüm serv-i nāzum ḡoş-ḡırāmānum

Eger olmaz müyesser dest-būsuñ bâri luḡf eyle
Ķo bir kez yüz sürem tek pāye olsun şāh-ı devrānum

Ķaçan inşāf ider bilmem ya itmez zāhiren bilsem
Yeter ey sevdüğüm cānum efendüm māh-ı tābānum

Anuñ yanında sen bir dest-būsa degmedüñ ‘**Āķib**
Gel inşāf it nice bir ḡan dōke bu çeşm-i giryānum

Gazel 7 (Yk. 4b)

Fâ ‘ilātün Fâ ‘ilātün Fâ ‘ilātün Fâ ‘ilün
Rüz (u) şeb mihr ile māhum eylemişler iḡtilāt
Gün yüzüñle ḡara zülfün eylemezler iḡtilāt

Gerçi tev’em mihr ü mehla dā’imā her rüz u şeb
Bir yere tā gelmeyince ḡanda eyler iḡtilāt

Hālî olmaz mihr ü meh devrinde aślā rüz u şeb
‘Ālemi devr itseler de eylemezler iḡtilāt

Aḡter-i baḡtum o mihr (ü) māha olmaz hiç ḡarīn
Bilsem āyā rüz (u) şeb kimlerle eyler iḡtilāt

Mihr ü meh devrinde ‘**Āķib** bahtuñ ile devletüñ
İtmediler rüz (u) şeb bir yerde anlar ihtilāt

Gazel 8 (Yk. 4b)

Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilātün Fā ‘ilün

Giydi āteş şabr ile hākisterinden pīrehen

Sen taħammül itmedüñ çıķdı serinden pīrehen

Aldı bād-ı şurtadan Ya ‘ķüb peyām-ı vuşlatı

Virdi büy-ı Yūsufi ol gül terinden pīrehen

Sīnesin çāk eylemiş tā kim olunca āşinā

Aldı yāri ‘āğūşa a ‘dā elinden pīrehen

Dāmenin destine girse naķd-ı cānuñ bezl ider

Şaķlanur mı böyle kızgın müşterīden pīrehen

Öyle nev-resteye ‘**Āķib** hīç olsun mı harīr

Berg-i gülden it kabāsın yāsemenden pīrehen

Gazel 9 (Yk. 5a)

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

Göñül tūğ-i nigāh-ı çeşm-i yāriden emīn olmuş

Meger kim leşker-i haķ bāğ-ı hüsniinde nişīn olmuş

Dü çeşmüm merdümüdür hāller etrāf-ı rüyında

Mişāl-i dāne-i encümdür ol māha karīn olmuş

Giyinmiş pīrehen germ-ābeden çıķmışdur ol māhum

Gül-i nāzük-terin gördüm ser-ā-pā yāsemīn olmuş

Aceb mi çok tarāvet virse reng-i rüya çār-ebrū

İki mihrāba virmiş arķasın gāyet metīn olmuş

Göñül çokdan şitāb eyler kudüm-ı yāre ey ‘**Āķib**

Uzaķdan gösterür çeşmüm mişāl-i dūr-bīn olmuş

Gazel 10 (Yk. 5a)

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

Hayāl-i gonçe-femdür gūyiyā gülşendedür ‘āşık

Aceb sevdāya düşmiş yok yere efgendedür ‘āşık

Maħalli bulmadı bir ‘arz-ı hāle der-kenār itmeñ

Haçāletden efendüm neylesün şermendedür ‘āşık

O bezm-i 'işret içre sormadın üftâdenüñ hâlin
Aceb mi lâleveş hûn olsa bağrı kıadadır 'aşık

Saklama sevdüğüm güftâre gel nâz ile sen söyle
Esîrümdür ben aldum şimdi cānâ bendedür 'aşık

Senüñ ol ağterin 'Āķib bu şeb māha qarîn olmuş
Anuñçün tâli 'üñ cānâ bu gün ferhundedür 'aşık

Gazel 11 (Yk. 5b)

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

Göñül ol lâle-ruđ senden yine dâğ-ı derün olmuş
Anuñçün sūziři cānâ derünında füzün olmuř

Baňa sevdâ-yı Mecnûndan n'ola virse haber Leylâ
O bir aşüfte şeydâdur āyâ neden cünün olmuş

Bakınca rüy-ı âline saňa efsün okur hıřmı
O bir sehhâre zâlimdür dü çeşmi pür-füsün olmuş

Göñül ol gül-bün-i nâzı hamîde itmek istersin
Ne mümkindür senüñçün istiķametde sünün olmuş

Ķatı bî-rahm ü dil-dâre esîr olmuş dil-i 'Āķib
Anuñçün giryeden bî-tâb olup ğâyet zebün olmuş

Gazel 12 (Yk. 5b)

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

Bilmedüm ol serv-i nâzı kız mıdur oğlan mıdur
Söyledüñ ol dil-nüvâzı kız mıdur oğlan mıdur

Müşk midür şalman kâkül mi yâ ğisü mıdur
Eylesün ol keşf-i râzı kız mıdur oğlan mıdur

Dürr-i mengüşüñ gören ğüşında cānâ Zühredür
Terk ider destinde sâzı kız mıdur oğlan mıdur

Āřıkı aşüfte eyler kâküli ğisüları
Sarılır destâr-ı nâzı kız mıdur oğlan mıdur

Sorma ey 'Āķib yeter bilmek ne lâzımdur saňa
Bilmedüñ ol çâre-sâzı kız mıdur oğlan mıdur

Gazel 13 (Yk. 6a)

Mefā 'lün Mefā 'lün Mefā 'lün Mefā 'lün
 Şehā ol rüy-ı âteşnâkin ile ülfetüm vardur
 Derün-ı sînede külhan gibi germiyyetüm vardur

Yine ol sînemüñ germiyyeti germ-âbe olmuşdur
 Seni âgüşa almak pîrehensüz niyyetüm vardur

Di-şeb ol hâb-ı 'aşk içre der-âgüş eyledüm cānā
 Hevâ-yı lezzet ile şubha dek pek 'işretüm vardur

Gazel 14 (Yk. 6a-6b)

Mef'ülü Fā 'ilätü Mef'ülü Fā 'ilün
 Yansun ğamuñla şubha dek her şeb çerâğumuz¹²
 Tā gün yüzüñ görince erür cümle yağumuz

Tâb-ı temüz-ı 'aşkdan ey dil ne ğam bize
 Görsün ki dūd-ı âhdan urulmuş otağumuz

Bir kez düşerse meclisde ger şayd olur rakîb
 Yârüñ hayâl-i zülfi olupdur duzağumuz

Biz zâhidüñ kelâmını ğuş itmez olmuşuz
 Çoğdan şadâ-yı 'aşkuña pürdür kulağumuz

Sen dil-firibe gerden-emân tîri çekelüm¹³
 Elden gelürse sâkî hemân al ayağumuz

Zâhid gelürse meygedeye dem çekilmesün
 Bir vakt ola ki def' ola sâkî yasağumuz

'**Ākîb** şinâs-ı lezzet-i 'aşkdan saña ne sūd
 Sevdâ-yı ğamla şimdi bizim yok dimâğumuz

Gazel 15 (Yk. 6b)

Mefā 'lün Mefā 'lün Mefā 'lün Mefā 'lün
 O la 'l-i hoş nemek-rîze kızılılık lâleden gelmiş
 Kenâr-ı lebde ol yâre eşer tebhâleden gelmiş

¹² Dizede “dek” kelimesi vezni bozmaktadır. Ama “dek her” kelimeleri arasında “h” harfinin hafz edilmesiyle “vasl-ulama” olarak da değerlendirebilmiş olması da söz konusudur.

¹³ Dize şiirin kalıbına uymamaktadır. Fakat “gerden-emân”dan önceki “tîr” kelimesini “gerden-emân”dan sonra okunursa kalıba uyabilir.

Şafağ-gün gibi ruhsarı görünür yâsemen lüle
O meh-rüya tarâvetler bu şeb ol hâkden gelmiş

Domurcuqlar çıkup lu'lu'-şifat ruhsâr-ı âlinde
Meger kim rüy-ı pâkinde o dürler jâleden gelmiş

Anuñ kâlâ-yı vaşlı kıymeti âteş bahâsında
Metâ'ı allı pullu tellidür Bengâleden gelmiş

Virür meclise çok revnağ neşât-ı tâb-ı hüsününden
Yine bu cilveler ol tıfl-ı çâr-deh sâleden gelmiş

Şarılmış câme-i sürha gül-i şeftâlû-reng olmuş
O tıfl-ı nev-rese bu reng-rû âl vâleden gelmiş

Saňa bu za'f-ı tārî olduğun sen bilmedüñ ' **Āķib**
Derün-ı kilik-i kudretlendür ol hep nâleden gelmiş

Gazel 16 (Yk. 7a)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'âilü Fâ'ilün

O eşk-i çeşm-i yâre 'aceb tercümân mısın
Ol hâb-ı rāhata pāsbān mısın¹⁴

Çeşmümle düşmen oldı senüñ hâl-i gerdenüñ
Açdurmaz oldı baña gözüm bî-emân mısın

İtdüm fedâ (bu) cānumı ben çeşm-i mestüñe¹⁵
Bu mürde cismüme yine sen taze cān mısın

Çokdan görünmez oldı āyâ şāh-ı nev-resüm
Mürğ-i hümâ gibi yine gözden nihān mısın

Kalmadı gözde eşk-i terüm hün-feşān olur
' **Āķib** o hün-ı çeşm ile sen tev'emân mısın

¹⁴ Dize bağlamına/anlamına uygun olarak okunmadığı için boş bırakılmıştır.

¹⁵ Şiirde hece eksikliği vardır. "bu" kelimesinin eklenmesiyle hem anlam hem de kalıp düzelmiş olur.

Gazel 17 (Yk. 7a-7b)¹⁶

Mef'ülü Fā'ilätü Mef'älü Fā'ilün
 Ey nev-res-i yegâne alma ele bî-ḥayālîğî¹⁷
 Ḥoş görme kendüñe zīnhār bî-vefālîğî¹⁸

Ṭutmış Ḥiṣār nāğmesin ol şūḥ Ḥüseynide
 Uşşākuñ āhı evce çıkar rāstdur nevalîğî¹⁹

Sa'y itmede o şurtalara dil şitāb ider
 Ḥoşdur ṭavāf-ı Ka'bede Merve Şafālîğî

Vüs'atde olsa derviş-i dil eylemezdi hîç
 Peşmīne-i ḳabāsına her dem yamalîğî

Ülfet-ḳarīn olmadın ey şeh bizümle sen
 Luṭf eyle kesme bāri göñülden āšnālîğî

Āb-ı revān tāze çemen ḥoş hevā olur
 Şahrā-niṣīne medd-i başardur hevālîğî

Gazel 18 (Yk. 7b)

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün
 Bir sitem-kāra göñül bend-i niyāz olmayasın
 Yine bīgānelere maḥrem-i rāz olmayasın

Hele ādāb ile gir bezm-i mey-i 'irfāna
 Şaḳın ey dil yine ārāyiş-i sāz olmayasın

Olma ey dil mey-i gül-fāma heveskār olma
 Olmam olmam dir iken bir dāḥı bāz olmayasın

Her dü çeşmüm seni her demde arar cāmi'de
 Şaḳın ey şūḥ şaḳın terk-i namāz olmayasın

Her nühüfte sūḥanı zīver-i bāzār itme
 Meded ey şūḥ meded kāşif-i rāz olmayasın

Yeter ol şūḥa yeter bend-i heveskār olma
 'Āḳibā sen daḥı hîç sūz u güdāz olmayasın

¹⁶ Şiirin mahlas beyti yok Fakat başlığında "Akıb"a ait olduğu belirtilmektedir.

¹⁷ Dizede Vezne/kalıba uymayan bazı kullanımlar vardır.

¹⁸ "Zinhār" kelimesinden sonra vezin/kalıp bozulmaktadır.

¹⁹ "rāstdur nevalîğî" kullanımında kalıba uymayan bir durum vardır.

Gazel 19 (Yk. 7b-8a)²⁰

Mef'ülü Fā'ilätü Mef'älü Fā'ilün
Dil düşdi (yine) hâşim-i mäh-päre dilbere²¹
Güyâ görindi sîne de dâğ içre bir pere

Bildüm niğâh (ü) ğamzelerüñ kaçdı var dile²²
Bir yere gelse elbet iderler müşâvere

Ġırbâl-ı çarh içre nücümüñ çerileri
Ol mâhi hâleves (yine) itmiş muhâşara²³

Ey ğonçe-fem sen ki açıldıñ zamânede
Feryâdı 'andelîb ide bî-çäre yoğ yere

'**Ākîb** o hünî zâlim ile ülfet olmadı
Şimdi elini tâze kômîş belde hançere

Gazel 20 (Yk. 8a-8b)

Mef'älün Mef'älün Mef'älün Mef'älün
Şabâdur zülf-i yâri hep perîşân itmege bâ'îş
Beni sevdâ-yı ğamdur böyle giryân itmege bâ'îş

Gönül bu serzenişlerüñ senüñ hep kendi kesbüñdür²⁴
Elinde bir sened yoğ ğayra bühtân itmege bâ'îş

Rağîbâsâ senüñ de var mı teşhîrüñ o meh-rüyı
Der-âğuşa çeküp bir şebde mihmân itmege bâ'îş

O şâh-ı hüsn dîvânına hâlüñ 'arz-ı hâl eyle
Rağîbüñ hükm ile katline fermân itmege bâ'îş

Uzatma sūzişin ey dil senüñ de var mı bir çäreñ
O kâfir zülf-i şeb-günü müselmân itmege bâ'îş

²⁰ Gazelde vezne/kalıba uymayan bazı kullanımlar vardır.

²¹ Dizedeki hece eksikliği tarafımızdan bağlama uygun "yine" kelimesi ile tamamlanmaya çalışılmıştır.

²² Dizede "niğāhuñ ile ğamzelerüñ" olarak geçen ifade kalıba uymamaktadır. Hece fazlalığı tarafımızdan düzeltilmeye çalışılmıştır.

²³ Dizedeki hece eksikliği tarafımızdan bağlama uygun "yine" kelimesi ile tamamlanmaya çalışılmıştır.

²⁴ Dizede geçen "suzişlerin" kelimesi kalıba uymuyor, onun yerine "serzenişlerin" yazılırsa kalıp düzelir.

Esîr-i miñnet-i hicrānuñ oldum dimedin bir kez
Benüm ‘aşkımdur anı böyle sūzān itmege bā’is

Aceb bu nev-şüküfte hātıruñ ‘**Āķib** açılmaz mı
Derün-ı zaħma yok bir kimse dermān itmege bā’is

Gazel 21 (Yk. 8b)

Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün
Sezādur gerden-i sīmīnūñe cānum fedā olsun
Olursa sevdüğüm minnetdür o cāna rehā olsun

Dü çeşmüñ va’de itmişdür helāküm kaşdına cānā
Ne hoş sā’atdür ol sā’at hemān ‘ahde vefā olsun

Yaķar cismüm kaçan biñ nāz ile āğāze itdükçe
Bu zaħm-ı sīneme enfās-ı tayyibüñ devā olsun²⁵

Uyurken cāme-hāb içre şaķın el urmasın āgyār
Seni ey sevdüğüm bīdār iden dā’im şabā olsun

Senüñ kālā-yı hüsnüñ seyrini men’ itme ‘**Āķib**den
Cilā-yı rüy-ı ābuñ ‘Āķibe her dem ğıdā olsun²⁶

Gazel 22 (Yk. 9a)

Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün
O çeşm-i mest-i nāza ne dirsın sözüñ nedür
Ebrü-yı çār(e)sāza ne dirsın sözüñ nedür

Çokdan niğāh-ı çeşmi ile āşinā idüm
Ol dem esîr-i nāza ne dirsın sözüñ nedür

Aşkuñ nüñüfte şaķlı idi dilde çok zamān
Şimdi o keşf-i rāza ne dirsın sözüñ nedür

Çok dil-firīb-i nāz ile germ-ülfet olmuşam
Ammā bu işve-bāza ne dirsın sözüñ nedür

Geh nāz u geh kirişme gehi luţf ider saña
‘**Āķib** o²⁷ dil-nüvāza ne dirsın sözüñ nedür

²⁵ “Devā”, kelimesinden önce “hem” kelimesi vardır. Vezni/kalıbı bozmaktadır. Çıkarıldığında düzelmiştir.

²⁶ Makta beytinde şairin mahlasının iki defa kullanıldığı görülür.

Gazel 23 (Yk. 9a)

Mef'ülü Mefā'ılı Mefā'ılı Fe'ülün

Gir cāmi'e gör kıdd ile kāmēt nice olur {mış}²⁸

Gez şafları seyr it ki cemā'at nice olur {mış}

Bağ kāmēt-i bālāsına ref'tārına seyr it

Gör kim o nezāketle kıyāmet nice olur {mış}

Şabr eyle gözüm nāz ile al cānı emānet

Teslīm ideyüm gör ki itā'at nice olur {mış}

Yolında senüñ cān ile serden giçerüz biz

Seyr itdüreyüm saña şadākat nice olur {mış}

Tarz-ı suḥan etvārına bağ 'Āķibüñ ey şūḥ

Tā kim bilesin şī're feşāḥat nice olur {mış}

Rubai-1 (Yk. 8b)

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün²⁹

Zülfüñi gerdenüme siḥr ile zencīr itdüñ

Bizi ey gönçe-dehen kendüñe teşḫīr itdüñ

Der-kenār eyledi ağıyār seni bāde ile

Bir nigāḥ ile bizi 'āleme te'şīr itdüñ

Rubai-2 (Yk. 9b)

Ṭūfāna virür 'ālemi ger yemde dimezler

Ḥübān sirişküñ görüben yemde dimezler

Ma'lule şifā şerbet-i la'lüñ didi 'Āķib

Bīmār-ı ğam-ı aşkuña bir em de dimezler

²⁷ Dizede “dil” kelimesinden önce bir “şūḥ” ifadesi vardır. Ama kalıbı bozan bir durumdur. Çıkarıldığında düzelir.

²⁸ Gazelin matlası ile her beytin ikinci dizesi 15'li hece ile okunabilecek şekilde son kelimesinin sonuna “mış” eklenmiştir. Şairin hece ile yazmış olabileceği veya bunu bilinçli bir şekilde yaptığı da söylenebilir.

²⁹ Şiirin başlığında “Rubā'i-i Aķib” kullanımı olmakla birlikte rubai kalıpları dışında bir kalıpla yazılmıştır.

Rubai-3 (Yk. 9b)

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
 Bend oldı gönül kâkül-i anber-şikenüñden
 Yâ Rab bizi sen şakla o mâhuñ resesüñden
 Koy aşık-ı pâyüñe **sāyen** gibi düşsün
 Fırşat bulmağa kuhl almağa hâk-i qademüñden

Nazım/Kıta-1**Münacât-ı Ākib (9b)**

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
 Eyle yâ Rab kerem-i bâbını luţfuñla güşâd
 Koyma maħzün kuluñı hürmete fahru's-sādât
 İtme yâ Rab beni kimseye muhtâc itme
 Luţf-ı ihsānuñile eyle kazâ-yı hacât

Müfredât-ı Ākib**Matla-1³⁰ (9b)**

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
 Öper destüñ emer la'lüñ yanaşur dürr-i dendāna
 Nice reşk itmesün gönülüm gözüm cânım o filcāna

Müfred 1- (9b)

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün
 Murādumca güzelsin sevdiğim pek şüh-meşrebsin
 Revā mı pîş-i ağıyāra hemîşe çār-pā olmak

Müfred 2- (10a)

O tıfl-ı nevresi gördüm debistān-ı aşkuñda
 O şüh risāle-i cevri tamām ezber itmişdür

Müfred 3- (10a)

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün
 Ağyār ile hep eyledüğün işreti bildük
 Ben aşık-ı bī-çāreye bu nāz nedendür

³⁰ Matla başlığı tarafımızdan verilmiştir.

Müfred 4- (10a)

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Dürr-i yefîmi rişte-i mekre geçürmeye

Râh-ı emelde sübhâ gibi düzmeye rakîb

Müfred 5- (10a)

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

Bilsem âyâ geldigin ağuşa bir kez sevdüğüm

Pîrehenâsâ efendüm çāk iderdüm sînemi

Sonuç

Divanlar, mesneviler ve mensur eserlerin yanında mecmualar da klasik Türk edebiyatımızın kaynakları arasındadır. Çeşitli özellikler barındıran ve derleme eser niteliği taşıyan mecmualar dönemin kültürüne, şairler ve metinler arasındaki ilişkilere ve tarihi bilgilere ışık tutarken, şairlerin bilinmeyen ya da kayıp eserlerini barındırabilir. Ayrıca Âkib örneğinde olduğu gibi ismi bilinmeyen şairlerin tespitine imkân tanımaktadır.

Çalışmamızda Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser salonunda bulunan ASL 568 Mec. 26 numaralı mecmuada asıl adı ve hangi tarihlerde yaşadığı tam olarak belli olmayan Âkib mahlaslı şair tespit edilmiş ve şiirleri Latin harflerine aktarılmıştır. Çalışmada şairin 2 tahmisi, 1 müseddesi, 3 rubaisi, 23 gazeli ile 1 kıtası ve 5'i müfred, 1'i de matla olmak üzere 6 beyti bulunmaktadır.

Şairin hiçbir biyografik kaynaktan yer almamasından yola çıkarak birinci dereceden bir şair olmadığı düşünülebilir. Fakat yazdığı şiirlere bakıldığında üslubunun Nedim'e yaklaştığı görülür. Şiirlerini şühâne olarak da değerlendirebiliriz. İfade gücü açısından da iyi bir şair olduğu söylenebilir.

Mecmuadaki diğer şairlerden yola çıkarak Âkib'in 17. ya da 18. yüzyıllarda yaşadığı düşünülebilir. Şiirleri, klasik Türk şiirinin temel konularında yazılmıştır. Aruz vezni kalıplarına uymayan bazı şiirleri, şairin hece ölçüsünü de kullanan ya da aruzu doğru uygulayamayacak ölçüde teknik bilgiden yoksun olduğunu göstermektedir. Bu durum şairden ziyade, mecmuadaki yazım ve istinsahtan da kaynaklanabilir. Şaire ait başka metinlerin ve bilgilerin bulunması kendisi hakkındaki bilgilere ışık tutacaktır.

Âkib'in mahlasını değiştiren bir şair olma ihtimali de vardır. Ayrıca mahlasının anlamına bakıldığında iyi bir eğitim aldığı ve devlet görevinde çeşitli hizmetlerde bulunduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim (Haz.) (1999.) **İsmail Belîğ, Nubetü'l-Asar Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr**, Ankara: AKMB Yayınları.
- AKPINAR, Şerife (2006). **Âgâh Dîvânı ve İncelenmesi**, Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. s. 444.
- AYDEMİR Yaşar (2007). "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler" **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 2/3 Summer, s. 123-137.
- COŞKUN, Ali Osman (1985). **Seyrekzâde Mehmet Âsım. Zeyli Zübdetül-Eş'âr**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
<http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6778> Erişim Tarihi: 06.06.2017, saat: 14.00
- İPEKTEN, Halûk (hzl.) (1990) *Nâilî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları. s. 319.
- KÖKSAL, M. Fatih (2011), "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası", **Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı**, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, s. 449-468.
- KÖKSAL, M. Fatih (2012). "Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)", **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 7 Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, İstanbul: Turkuaz Yayınları. s. 409- 431.
- KURNAZ, Cemal, Yaşar AYDEMİR. (2013). "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular" **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 8/1, Winter, p. 51-64, Ankara-Turkey.
- MECMUA, Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser Kütüphanesi *ASL 568, Mec 26*.
- MECMUA, Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eser Kütüphanesi *ASL 558, Mec 16*.
- ÖZCAN, Abdulkadir (hzl.) (1989). **Şeyhî Mehmed Efendi Şakâ'ik-i Nu'mâniyye ve Zeyilleri "Vakâyiü'l-Fuzalâ"**. C.3. İstanbul: Çağrı Yay.

7a

7a

تَب

ای بیوس یازده الیه حبیبی
 خوش کوره کند کز نینیار بیوفانی
 طوئش صهار نخوس اول شوخ حبیبینه
 عشق کف آهی اوج صقار رهند زوفانی
 سبج ایتمه او شو طوره انساب ایدر
 خوش در طواف کعبه امرده صفانی
 وسعده اول در پیش دل ایلزدی صیحه
 بنشینه قبانه هر دم بیلانی
 الفن قرین اولادین ایتمه بزویس
 لطف ایلد کسه باری کوکلدن آشنانی

تَب

اوشما جسم یاره عجب تو جان مبین
 اول خواب راحت یابوی دیدین بیامین
 چشمکدن اولی سلف خال کوردنک
 اجدد عز اولدی بجا کوزم به امان مبین
 ایتمه قدر اجانی بن جسم ستمه
 بو هر جا جسمه بیس مازه جان مبین
 جو قدن کورغز اولدی ای شاه نوزم
 مرغه بجا کبی نینه کوزدن نهان مبین
 قالمادی کوزم اهلک نوم خوفت ایلر
 عاقب او خون چشمکدن تو امان مبین

7b

<p>منه هر دو در یک سینی هر دو در یک جامه صفتان ای شوخ صفتان ترک زبان اولی امر نهفته سخن زبیر بازار مددای شوخ مدد کاشف راز اولی بنز اول شوخه نیر بند هوکار اول عاقب سندی هیچ سوز کد ز اولی عاقب دل دوستی عاشق ماه پاره دلبره کویا کور زنی سینه ما داغ کجیر بربره ملدم</p>	<p>منه آب روان تازه چشم خوش بو اولور صراشتینند قد بصر در هو الغی عاقب بستکاره کوکل بند نیا اولی نیر بیگانه لره خرم راز اولی هسله آداب کیر بزم می ۶ فانه صفتان ای دل نیر ارشیت ز اولی اوله ای دل کل فاه هوکار اول اولم اولم دیر ایکن بردنی باز اولی</p>
--	---

8a

<p>عاقب صبا در زلف یاری چه برین ایچکده بنت بنی سواری غمدر بود کربان ایچکده بنت کوکل بپوشش لری ننگ پند ی کس کس کس النده بر سن یوق غمده بهمان ایچکده بنت رقیب است سکنده وارنی خیرک او در رویه در انوشه جلب بر شنبه مهمان ایچکده بنت اوش مع حسن دیوانه حالک بعضی ال ایله رقیبک حکمه قنایه و ما ایچکده بنت اوزانه سوزش ای دل ننگ گوارمی جبارک او کا وزلفن بکونه کس ما ایچکده بنت</p>	<p>منه بلدم نکلک ایله غمزه کون قصیدی وار دل بر بیره کمال البت آیدر لوت اوره غوبال چوخ ایگیره بنجولک چوبانی اول ماصی ماله دوش اینیشی صوره ای غمده نم سنکه آچولک زمانه فر یادی بئندلب ایله بیچاره یوق بره عقب اوخون ظالم ایله المنت اولما دی شیری ایسی تازه قوش بلده خنجره کنتم او مهکن راکھی خنجر نیندک عاشقین اولدور راه اوخون بوره</p>
--	---

9a

عاقب	عاقب
<p>کبر جامع کور قدا بد قانت نجر اولوش کمز صفرا سیر اینک جانت نجر اولوش</p>	<p>او چشم ناز نه دیرین سوزک نذر ابر و عیا جارساز نه دیرین سوزک نذر</p>
<p>باقی قانت باکله رفتار نه سیر ایت کور کیم اونز اکنده قیانت نجر اولوش</p>	<p>چوقدن نجا ه حسی ابد ایتنا ایدیم اولدم اسیر ناز نه دیرین سوزک نذر</p>
<p>صبر ایدک نوزم ناز ایدال جان امانت سیر ایدیم کور که اکلانت نجر اولوش</p>	<p>عقل نهفته صفا ایدی دلد ه جوق زما شمدیا اوشف راز نه دیرین سوزک</p>
<p>بولنده ننگ جانله سردن کیم ز زنب سیر ایدره ایم کما صدقنت نجر اولوش</p>	<p>جوق دلفیب نازله کرم الفت اولوشم اما بوشوه بازه نه دیرین سوزک نذر</p>
<p>طرز سخن طوارینت باقی عاقبت ای شوخ تا کیم بیدین شوه فصاحت نجر اولوش</p>	<p>که ناز و که کوشه کاه ای لطف ایدر کما عاقب ای شوخ دنوازه نه دیرین سوزک نذر</p>